

بررسی آموزش الکترونیکی و تحلیل مدل مناسب جهت کاربرد در آموزش زبان انگلیسی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی

*زهرا عزیزخانی

دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران

Zahra_a1383@yahoo.com

*شادی طباطبایی فر

دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران

shadi14362@yahoo.com

چکیده

پیدایش و گسترش سریع فناوری‌های نوین اطلاعات و ارتباطات، باعث تغییر در چگونگی، چرایی، پیوستگی، مکان و زمان یادگیری شده است. گسترده‌تری تحولات در فناوری‌های اطلاعاتی موجبات پیدایش نوع جدیدی از آموزش به نام آموزش الکترونیکی را فراهم آورد. آموزش الکترونیکی انواع مختلفی دارد که متداولترین آنها آموزش نوین حضوری و یا آموزش مبتنی بر وب می‌باشد. با توجه به شعار آموزش الکترونیکی که در عبارت «هرکس، هرکجا، هر وقت» مستتر است، می‌توان به هدف این نوع آموزش که همانا شکستن حصارهای زمانی و مکانی و «افزایش فرصت‌های یادگیری» است، پی برد. به عبارت دیگر دست اندرکاران آموزش در پی آنند تا با بکارگیری تمامی آنچه که در اختیار فراگیران است، محتوای آموزش را به وی عرضه کنند.

بیان مسئله

در سالهای اخیر بسیاری از دانشگاه‌های معتبر بر اساس رسالت

خویش و با توجه به نیاز جامعه، آموزش الکترونیکی را در برنامه خود گنجانده‌اند و از آنجا که در آموزش الکترونیکی برخلاف روش‌های سنتی که استاد محور است، دانشجوی محور قرار می‌گیرد، نیاز به دسترسی برای با کیفیت‌ترین اطلاعات از راه دور می‌باشد. طرح الکترونیکی کردن محتوای درس متون تخصصی انگلیسی برای دانشجویان کارشناسی کتابداری و اطلاع‌رسانی، از جمله دروسی است که بر پایه نظریه‌های ارائه شده برای الکترونیکی کردن دروس زبان خارجی، در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفته است. از سوی دیگر نقش کتابخانه‌ها را نیز نباید در توسعه آموزش الکترونیکی نادیده گرفت. کتابداران و کتابخانه‌ها می‌توانند در جهت فراهم‌آوری خدمات به یادگیرندگان از راه دور پیش‌تاز و اثرگذار باشند. کتابداران، به منظور ارائه خدمات بهتر و مؤثرتر از سویی باید با اعضای هیئت علمی و برنامه‌ریزان آموزش الکترونیکی ارتباط و همکاری و مشاوره حرفه‌ای داشته باشند تا از مکانیزم و محتوای آموزش الکترونیکی در دانشگاه‌ها آگاه و مطلع باشند و از سوی دیگر در نقش مشاوران و راهنمای جویندگان اطلاعات انجام وظیفه کنند.

مقدمه

گسترش فناوری‌های جدید در دو دهه اخیر، تحولات و تغییرات زیادی را در عرصه‌های مختلف زندگی بشر موجب شده است. وجود شبکه‌های ارتباطی بسیار گسترده از جمله اینترنت و ابزارها و امکانات آموزشی پیشرفته، روش‌های آموزشی را متحول نموده و این امکان را فراهم ساخته است که طیف وسیعی از جویندگان علم و دانش در نقاط مختلف جهان و از فاصله‌های دور، تحت پوشش شبکه آموزشی از راه دور درآیند و با روش‌هایی متفاوت از روش‌های سنتی و معمول آموزش ببینند. تحول این ابزارها و روش‌ها در جهتی است که هر فرد در هر زمان و هر مکان بتواند با امکانات خودش و در بازه زمانی که خودش مشخص می‌کند، مشغول یادگیری شود. بنابراین فناوری اطلاعات و ارتباطات مشکل «فاصله» برای برقراری ارتباط را تا حدود بسیار زیادی حل کرده است. به همین دلیل رقابت در سطح بین‌المللی در زمینه آموزش از راه دور در راستای برنامه‌های جهانی سازی بسیاری از کشورها مطرح شده است.

تعریف

آموزش الکترونیکی که برابر واژه انگلیسی [e-learning] می‌باشد، واژه‌ای است که از پیدایش اینترنت و گسترش این پدیده فناوری و استفاده از قابلیت‌های آن ایجاد گردیده است و در حقیقت تکامل شیوه آموزش از راه دور برطرف کننده نیاز انسان‌های پرس‌وجوگر و خواهان یادگیری با توجه اختیاری بودن زمان و مکان است. آموزش الکترونیکی امروزه توجه بسیاری از دست‌اندرکاران آموزش را به خود جلب نموده و از مباحث و مصارف بسیار اساسی در اینترنت است. یادگیری الکترونیکی شکلی از یادگیری می‌باشد که از طریق ابزارهای الکترونیکی متنوع (اینترنت، اینترانت، اکسترانت، شبکه‌های ماهواره‌ای، نوارهای صوتی و تصویری، تلویزیون محاوره‌ای، و سی‌دی رام‌ها)، عرضه و باشیوه‌های مختلف (خودگردان، کنترل بوسیله آموزشگر) کنترل می‌شود و بوسیله ساختارهای گوناگون (دوره‌ها، ماژولها، فعالیت‌های یادگیری کوچک) اجرا می‌شود، و اجرای آن بدون محدودیت جغرافیایی و زمانی (یادگیری همزمان/غیرهمزمان) می‌باشد. (ویکی پدیا)

آموزش الکترونیکی یکی از روش‌های یادگیری با استفاده از رسانه‌های الکترونیکی است که از طریق یک محیط انتقال اطلاعات مانند شبکه‌های کامپیوتری قابل پیاده سازی است. آموزش آنلاین، آموزش مجازی و در بعضی مواقع آموزش از راه دور نیز از دیگر واژگانی هستند که در کنار «آموزش الکترونیک» دیده می‌شوند. در ابتدا آموزش الکترونیک تنها برای گروه خاصی از افراد در نظر گرفته شده بود، به عنوان مثال افرادی که به دلیل ناتوانی‌های جسمی قادر نبودند در کلاس‌های درس سنتی شرکت کنند و یا کسانی که محدودیت‌های جغرافیایی مانع تحصیل آنها در مراکز تحصیلی دلخواهشان می‌شد و یا آنهایی که زمان لازم و کافی جهت شرکت در کلاس‌های درس را به دلیل تعهدات و مسئولیت‌های خانوادگی و شغلی نداشتند، ولی در حال حاضر با افزایش تعداد دانشجویان، تمایل به تحصیلات عالی و هزینه‌های بالای تحصیلی، بسیاری به این متد یادگیری روی آورده‌اند.

در واقع آموزش الکترونیکی پارادایم جدیدی در حوزه آموزش و یادگیری پدید آورده و امکان یادگیری را در هر زمینه، برای هر فرد، در هر زمان و در هر مکان به صورت مادام‌العمر فراهم آورده است.

روش‌ها و انواع آموزش الکترونیکی

انواع آموزش الکترونیکی عبارتند از:

- آموزش مبتنی بر رایانه: در این شیوه آموزش، منابع آموزشی از قبیل دیسک نوری یا فلاپی به فراگیر داده می‌شود و فراگیر به صورت انفرادی و در زمان و مکان معین می‌تواند به آموزش در زمینه‌های مورد علاقه خود بپردازد.

- آموزش مبتنی بر وب: در این روش منابع آموزشی از طریق اینترنت و در محیط وب، در اختیار فراگیر قرار می‌گیرد. در این روش از سرویس‌های پست الکترونیکی، تابلوهای اعلانات، و چت برای برقراری ارتباط فراگیر با منابع آموزشی استفاده می‌شود که در واقع عمده تأکید این تحقیق بر روی همین نوع آموزش می‌باشد.

- ویدیو کنفرانس: این روش قابلیت‌هایی مثل استفاده از وسایل کمک آموزشی نظیر رایانه، دوربین، پروژکتور، میکروفن و برقراری ارتباط زنده بین فراگیر و متخصصین و معلمان را فراهم می‌سازد.

- سیستم ماهواره‌ای: این سیستم از یک هاب (فرستنده) و یک ایستگاه زمینی (گیرنده) تشکیل شده است. در این روش برای آموزش از راه دور، از یک پروژکتور، یک صفحه نمایش و رایانه‌ای که از طریق ماهواره به یک شبکه متصل شده، استفاده می‌شود. (ریابه فرهادی، ۱۳۸۴)

ضرورت، اهمیت و هدف آموزش الکترونیکی

نیازهای روزافزون مردم به آموزش، عدم دسترسی آنها به مراکز آموزشی، کمبود امکانات اقتصادی، کمبود آموزشگران مجرب، و هزینه‌های زیادی که صرف آموزش می‌شود، متخصصان را بر آن داشت که با کمک فناوری‌های اطلاعات، روش‌های جدیدی برای آموزش ابداع نمایند که هم اقتصادی و با کیفیت باشند و هم بتوان با استفاده از آن، به طور همزمان جمعیت کثیری از فراگیران را تحت آموزش قرار داد.

امروزه مفهوم سواد، دیگر «توان خواندن و نوشتن» نیست. به قول «آلین تافلر» در قرن بیست و یکم، بیسوادان آنهایی نیستند که نمی‌توانند بخوانند یا بنویسند، بلکه کسانی هستند که نمی‌توانند یاد بگیرند و بازآموزی کنند. تحولات سریع فناوری اطلاعات و ارتباطات در دهه اخیر، جهان را با یک بیسوادی - به تعبیر جدید - و نیاز همه گیر به بازآموزی و یادگیری مواجه ساخته است. اقدام به صدور گواهینامه بین‌المللی کاربری رایانه یکی از اقدامات جهانی در زمینه بازآموزی است. روش‌های سنتی آموزش، دیگر پاسخگوی این حجم عظیم تقاضا برای آموزش نیست. نهضت سوادآموزی الکترونیکی به جای سوادآموزی متعارف، به عنوان یک راهکار برای گذر به جامعه اطلاعاتی مطرح شده است، با این تفاوت که اجرای آن به جای بیسوادان جامعه، در میان باسوادترین اقشار باشد. طبیعی است که نظام آموزشی کشور، نخستین مکان اجرای آن خواهد بود. (ریابه فرهادی، ۱۳۸۴)

با مطالعه سیاست‌های آموزشی گذشته، به دو رویکرد متفاوت و یا به دو دوره کلی بر می‌خوریم: دوره تمرکزگرایی و دوره تمرکز زدایی. در دوره تمرکزگرایی که از آغاز آموزش کلاسیک تا پیدایش «آموزش از راه دور» ادامه می‌یابد، تمام تلاش دست‌اندرکاران آموزش تجمیع همه امکانات در یک نقشه و فراهم کردن تمامی عوامل آموزش در محیط فیزیکی آموزش بوده است. در دوره تمرکز زدایی که از زمان پیدایش آموزش از راه دور تا به حال قابل مشاهده است. سیاستی متفاوت و کاملاً در جهت عکس دوره اول

بحث آموزش الکترونیکی در واقع از زمان پیدایش یا گسترش اینترنت موضوعیت پیدا کرده است، یعنی خط فاصل بین آموزش از راه دور و آموزش الکترونیکی، اینترنت است. اینترنت با امکاناتی که فراهم می‌کند می‌تواند مؤلفه‌هایی که در فرآیند آموزش مطرح هستند، از قبیل: استاد، دسترسی به استاد و سؤال و جواب کردن، ارائه جزوه، گرفتن امتحان را در اختیار قرار دهد. در آموزش سنتی، انتقال درس هزینه بر است در حالی که در آموزش الکترونیکی این تولید درس است که هزینه‌های زیادی را دربر دارد. عده‌ای معتقدند در آموزش سنتی امکان تصحیح خطا خیلی به سرعت انجام می‌شود و مثلاً استاد در همان کلاس می‌تواند مطالبش را تصحیح کند یا تغییر دهد یا حتی اگر دانشجویان متوجه مطلب نشدند، شیوه بیان و تدریس را به سرعت تغییر دهد. ولی در سیستم‌های الکترونیکی این گونه نیست و به علت بالا بودن هزینه اولیه تولید، تولید کننده خیلی علاقه مند به انجام دادن update یا تصحیح خطا نمی‌باشد و معلوم نیست که اگر موضوعی از طرف دانشجویان قابل فراگیری نباشد یا درک آن مشکل باشد آیا حاضر به تغییر نحوه تدریس و تولید مطالب هست یا خیر. موضوع دیگر آن است که در آموزش سنتی، مطالب ارائه شده به دانشجو به سرعت قابل ارزیابی است و نقد می‌گردد اما در آموزش الکترونیکی، مطالب درسی عمدتاً توسط افراد متخصص مورد ارزیابی قرار می‌گیرند. (علی معینی، ۱۳۸۲)

پیشینه آموزش الکترونیکی در جهان

بهره‌گیری از فناوری در امر آموزش از اوایل دهه ۱۹۰۰ میلادی و آموزش مجازی از سال ۱۹۹۵ شروع شده است. می‌توان سه موج به شرح زیر را برای تحول آموزش الکترونیکی بر شمرد:
الف) موج اول آموزش الکترونیکی (۱۹۹۹-۱۹۹۴)
با ظهور پست الکترونیکی، مرورگرهای وب، «اچ تی ام ال»، مدیاپلایر و ... چهره آموزش مبتنی بر چند رسانه‌ای‌ها تغییرات زیادی پیدا کرد. اساساً این نوع آموزش با کمک ابزارهایی چون پست الکترونیکی و اینترنت، و به صورت آموزش مبتنی بر رایانه و آموزش مبتنی بر وب، با کیفیت پایین و به صورت متناوب انجام گرفت.

ب) موج دوم آموزش الکترونیکی (۲۰۰۵-۲۰۰۰)

فناوری‌هایی چون جاوا، کاربردهای وسیع انواع شبکه‌ها، خطوط مخابراتی با پهنای باند وسیع، طراحی وب سایت‌های پیشرفته و ... انقلابی در صنعت آموزش به وجود آورد و آموزش تحت وب را به آموزش واقعی بسیار نزدیک ساخت. ارائه محتوای دوره در محیط‌های آموزشی چندبعدی و ارائه خدمات پیشرفته و باکیفیت به فراگیران و همچنین تعریف و ارائه استانداردهای آموزش الکترونیکی از ویژگی‌های این دوران به شمار می‌آیند.

یکی از دانشگاه‌های پیشگام در آموزش الکترونیکی، دانشگاه «ام آی تی» است که در سال ۲۰۰۱ اعلام کرد قصد دارد محتوای دروس بعضی کلاس‌های خود را به صورت آزمایشی روی اینترنت قرار دهد. مجریان این طرح، با هدف افزایش مهارت دانش‌آموختگان و برای تبادل اطلاعات و بهبود روش‌های تدریس در دانشگاه‌های سراسر جهان، طرح را اجرا کردند. «آن مارگویس» یکی از مدیران ارشد دوره‌های آموزش مجازی دانشگاه «ام آی تی» می‌گوید: هدف اصلی ما مبارزه با انحصار علم در سراسر جهان بوده است. در حال حاضر تنها کسانی که بتوانند مبالغ هنگفتی را هزینه کنند، به منابع علمی دسترسی کامل دارند و این وضعیت باید

یعنی عدم تجمع امکانات در یک محل و تمرکز زدایی از محیط آموزشی است. به عبارت دیگر دست اندرکاران آموزش در پی آنند تا با بکارگیری تمامی آنچه که در اختیار فراگیران است، محتوای آموزش را به وی عرضه کنند و به تعبیری بهتر وی را در همان محلی که او می‌پسندد آموزش دهند. (نادر حقانی، ۱۳۸۳)

زیرساخت‌های آموزش الکترونیکی

آموزش الکترونیکی مستلزم زیرساخت‌های فراوانی است که عبارتند از:

- ۱- توسعه مهارت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات در تمام سطوح جامعه برای عموم مردم؛
- ۲- ترغیب و ترویج پژوهش‌های آموزشی در زمینه فناوری اطلاعات؛
- ۳- گسترش کمی و کیفی در تولید نرم افزارهای آموزشی؛
- ۴- تجهیز مدارس و دانشگاه‌ها به رایانه؛
- ۵- توسعه مراکز آموزش مهارت‌های اطلاعات و ارتباطات؛
- ۶- تقویت زیرساخت‌های شبکه اینترنت در کشور؛
- ۷- گسترش سطح دسترسی عموم به رایانه و شبکه جهانی (شامل دسترسی بی سیم به اینترنت)؛ و
- ۸- توسعه فرهنگ استفاده از فناوری اطلاعات در امور روزمره (تبلیغات و آموزش در حین تحصیل).

تفاوت آموزش سنتی و مدرن

آموزش سنتی با آموزش مدرن از نقطه نظر مواردی مانند: فرآیند آموزش، زمان و مکان آموزش تفاوت‌هایی دارد. این تفاوت‌ها در جدول ۱ نشان داده شده‌اند.

جدول ۱. تفاوت‌های آموزش سنتی و مدرن فرآیند

فرایند	فرایند آموزش	زمان آموزش	محل آموزش
آموزش سنتی	یک روش و محدود، آموزشی برآه شده	یک بنابر زمانی، برآه شده	یک مکان، حسی، برآه شده
آموزش مدرن	روش و محتوای، آموزشی بسیار متنوع، گسترده و بسیار متنوع، گسترده و بسیار متنوع	بسیار زیاده، گسترده و بسیار متنوع، گسترده و بسیار متنوع	هر مکانی، گسترده و بسیار متنوع، گسترده و بسیار متنوع

با توجه به تفاوت‌های ذکر شده برای آموزش سنتی و مدرن، آموزش الکترونیکی به چند دلیل مورد استفاده قرار می‌گیرد:

- معرفی تکنولوژی‌های جدید به دانش‌آموزان و آموزش چگونگی دست‌یابی به فناوری‌های جدید؛
- تشویق دانش‌آموزان برای بدست آوردن اطلاعات از طریق فناوری‌های جدید؛

● حضور در اطاق‌های بحث و گفتگو برای تبادل نظر در مورد مطالب که منجر به تولید دانش می‌شود؛

● برقراری ارتباط با مدیر قسمت آموزشی در هر زمان؛

● کسانی که به علت داشتن کار یا معلولیت و عوامل دیگر قادر به حضور در کلاس درس نمی‌باشند می‌توانند به راحتی و بدون مشکل از این روش استفاده کنند؛ و

● دستیابی به جدیدترین اطلاعات روز دنیا در رشته مورد نظر برای افرادی که امکان خروج از کشورشان را برای ادامه تحصیل ندارند.

روزی اصلاح شود. دانشگاه «ام آی تی» طرح آموزش الکترونیکی خود را با نام «او سی دلیو» از سال ۲۰۰۲ رسماً اجرا کرد. (ربابه فرهادی، ۱۳۸۴)

پیشینه آموزش الکترونیکی در ایران

آموزش الکترونیکی در ایران به زمان بهره‌گیری از رایانه‌های شخصی در میان اقشار مختلف فرهنگی - اجتماعی بر می‌گردد. با ایجاد و توسعه شبکه‌های ارتباطی، تحولات شگرفی در آموزش الکترونیکی به وجود آمده است. دانشگاه بین‌المللی ایران که ترکیبی از امکانات موجود و بالقوه دانشگاهیان و فناوران ایرانی در خارج از کشور است با همکاری مراکز دانشگاهی ایران، ترکیبی را به وجود آوردند که پیش‌نیاز آموزش الکترونیکی در ایران در سطح دانشگاه فراهم گردد. در سال ۲۰۰۲ میلادی این دانشگاه نیروهای خود را ساماندهی کرد و در پی همایش آموزش مجازی این دانشگاه در اوت ۲۰۰۲، به عنوان اولین دانشگاه مجازی ایران ظاهر شد. پس از آن دانشگاه‌های مختلف مانند صنعتی شریف، اصفهان، شیراز، تهران، دانشگاه آزاد منطقه جنوب تهران، دانشگاه علوم و حدیث و دانشگاه اینترنتی ایران نیز طرح آموزش الکترونیکی را اجرا کردند.

هم‌اکنون وزارت علوم، تحقیقات و فناوری «طرح ملی توسعه دانشگاه‌های مجازی در کشور» را به امید تحقق نتایج زیر دنبال می‌کند: همگانی کردن آموزش عالی، شکوفایی استعدادها، افراد خارج از قلمرو رسمی دانشگاهها، کاهش تعداد متقاضیان ورود به دانشگاه از طریق کنکور، کاهش هزینه‌های مسافرت‌های بین شهری، گسترش مرزهای دانش به فراسوی محدودیت‌های سنتی، حرکت در زمینه کوچک‌سازی دانشگاه‌ها (از نظر فیزیکی)، افزایش توان رقابت علمی کشور، همگامی با کاروان جهانی علم و ارتقای علمی در قرن حاضر (طرح ملی توسعه دانشگاه‌های مجازی، ۱۳۸۲)

مزایای آموزش الکترونیکی

آموزش الکترونیکی تصویری از تکامل آموزش‌های شرکتی و شخصی در مقایسه با آموزش سنتی است. این نظام آموزشی به

دلیل داشتن امتیازات زیاد می‌تواند ضرورت اجتناب ناپذیر و یک راه حل منطقی برای نظام آموزشی باشد. (سعید سعادت، ۱۳۸۲) اهم امتیازات این نظام آموزشی عبارتند از:

● کاهش هزینه‌های جنبی آموزش، از جمله هزینه رفت و آمد معلم و متعلم؛

● امکان ارائه درس در محیط چند رسانه‌ای (به صورت صوت، تصویر، متن، تصاویر متحرک، و غیره) که طبعاً کیفیت جذب محتوا را بطور جدی افزایش می‌دهد و امکان انجام فعالیت‌های گروهی را ممکن می‌سازد؛

● عدم وابستگی کیفیت ارائه محتوا به حالات روحی و موضعی فرد انتقال‌دهنده آموزش؛

● یادگیری بهتر به خاطر جز به جز بودن محتوای آموزشی؛

● به روز بودن محتوای آموزشی؛

● امکان دسترسی به مطالب و محتوای درسی در هر زمان و مکان و تکرار وافر آن برای درک بهتر در صورت لزوم. در واقع این نوع آموزش امکان پیمودن مسیر آموزشی با سرعت و عمق قابل تنظیم از طرف متعلم را فراهم می‌کند؛

● عدم وجود محدودیت زمانی و مکانی برای دریافت این آموزش موجب می‌شود که افراد شاغل یا آنهایی که دائماً در سفر هستند، بدون دغدغه بتوانند آموزش خود را دنبال کنند؛ و

● وجود دنیای اطلاعات بر روی اینترنت امکان وصل بلافاصله و همزمان با ارائه درس به سایتهای مختلف علمی و یا اجرای نرم‌افزارهای مختلف محاسباتی و آموزش همزمان با درس‌رأفراهم می‌کند.

این روش نیز ممکن است که کاستی‌ها و یا معایبی هم داشته باشد. با توجه به اینکه این آموزش چه هنگام تولید و ارائه و چه هنگام استفاده ارتباط مستقیمی با استفاده از فناوری دارد، بنابراین ممکن است مشکلاتی نیز که عموماً مربوط به ماهیت فناوری و یا نحوه استفاده از آن است، وجود داشته باشد که روز به روز با پیشرفت سریع تکنولوژی و فرهنگ سازی مناسب در این بستر کمتر می‌شود.

به صورت الکترونیکی اصولی را بر شمرده است که در جدول زیر به طور خلاصه آمده است:

اصول آموزش	معنای
به جای استفاده صرف از واژه ها و تصاویر گرافیکی استفاده کنید. منظور از استفاده از کلمات و تصاویر این است که انسان ها مطالب را هنگامی بهتر درک می کنند که مطالب با آن ها درگیر می شوند.	اصل چند رسانه ای (Multimedia)
انسان ها و تصاویر مربوط به هم را در یک یکدیگر قرار ندهید. از یک مطلب تکمیل در یک مکان استفاده نکنید. به فراگیران امکان می دهد تا در هر زمان و هر مکان آن را ببینند. این بهترین حفاظت را برای انتخاب محتوا یا حتی نحوه اطلاعات تکمیل را در دوره مختلف به دست می آید.	اصل هم خوانی (Collaborative)
کلمات را به صورت تکرار آهسته به یاد می آورند. در صورتی که کلمات را به صورت تکرار آهسته به یاد می آورند. در صورتی که کلمات را به صورت تکرار آهسته به یاد می آورند. در صورتی که کلمات را به صورت تکرار آهسته به یاد می آورند.	اصل تکرار (Repetition)
از ارائه روش الکترونیکی با صدا و تصویر استفاده نکنید. به جای آن از صدا و تصویر استفاده نکنید. به جای آن از صدا و تصویر استفاده نکنید. به جای آن از صدا و تصویر استفاده نکنید.	اصل پیوستگی (Connection)
از شبکه مجازی و وب استفاده نکنید. به جای آن از شبکه مجازی و وب استفاده نکنید. به جای آن از شبکه مجازی و وب استفاده نکنید. به جای آن از شبکه مجازی و وب استفاده نکنید.	اصل شخصی سازی (Personalization)

آموزش الکترونیکی برای پشتیبانی از فرآیندهای یادگیری
چالش در آموزش الکترونیکی همانند سایر برنامه های آموزشی، تولید درس ها به گونه ای سازگار با فرآیندهای یادگیری انسان است.

برای حصول به چنین هدفی، باید شیوه های آموزشی پشتیبانی کننده و سازگار با این فرآیندها باشند. یعنی این که این شیوه ها باید وقوع رخداد های روان شناسی لازم برای یادگیری را تقویت و گسترش دهند.

اگرچه فناوری رایانه برای ارایه آموزش الکترونیکی هر هفته ارتقاء و پیشرفت بیشتری می یابد، اما طرف دیگر معامله یعنی انسان - زیرساختار عصبی فرآیند یادگیری - خیلی قدیمی بوده و برای تغییرات تکاملی در گستره بزرگی از زمان طراحی شده است. در واقع، فناوری می تواند به آسانی داده های زیادی را ارایه دهد که برای پردازش از توان سیستم عصبی خارج است. در جایی که عناصر شنیداری و دیداری در یک درس موجب تداخل در ذهن انسان شود، یادگیری با مانع رو به رو خواهد شد و از سرعت دلخواه آن کاسته می شود. امروزه اطلاعات ما در باره چگونگی یادگیری توسط ذهن بیشتر از هر زمان دیگر است. در خلال بیست سال گذشته، صدها پروژه مطالعاتی و تحقیقاتی درباره فرآیندهای یادگیری ذهنی و شیوه های پشتیبانی کننده آن ها صورت گرفته و به چاپ رسیده اند. بیشتر این اطلاعات جدید در دسترس دست اندرکاران تولید یا ارزیابی کننده آموزش online قرار نگرفته است، زیرا این اطلاعات عمدتاً در محافل تحقیقاتی مورد بحث و گفتگو قرار می گیرند نه خارج از آن ها.

سنجش آموزش الکترونیکی
آموزش از راه دور و آموزش الکترونیکی در ابتدا و عمدتاً درباره آموزش هستند، از این رو بخش بزرگی از حیطه های نظری و عملی در آموزش کیفی که در طول زمان در زمینه آموزش دانشگاهی توسعه یافته اند، با طرح سنجش برای آموزش الکترونیکی رابطه مستقیم دارند. با این حال این نکته نیز درست است که محیطی که آموزش در آن انجام می شود، بر طراحی و فعالیت تأثیر می گذارد. محیط آموزش از راه دور با عوامل بسیاری در هم آمیخته که از آن جمله است: خاصیت وابسته بودن رسانه در ارائه و ارتباط، نبود نزدیکی فیزیکی و زبانی، که در کلاس درس در بازخوردها از آن استفاده می شود، نبود شناخت و کنترل کافی از جانب استاد بر محیط یادگیری عملی، دشواری تأیید صحت و حفظ حریم خصوصی در محیط های فراگیرنده و کاهش تعامل غیر رسمی و خارج از کلاس در بعضی از روش های ارائه از راه دور. این تفاوت ها مجموعه کاملاً مشخصی از «برنامه درسی پنهان» را در آموزش الکترونیکی ایجاد می کنند که به تمرکز دوباره و تنظیم مجدد هدف ارزیابی و سنجش کلاسی نیاز دارد.
در تجربه آموزشی، آموزش الکترونیکی گفت و گو جزء اصلی فرآیند یادگیری است. پالوف و پرات (۱۹۹۹) بیان می کنند که با توجه به چنین تأکیدی در فرآیند یادگیری، باید مشارکت در فرآیند مورد ارزیابی قرار گیرد و به گونه مناسبی پاداش داده شود.
بسیاری از سیستم های آموزش الکترونیکی دارای توانایی ردگیری هستند که به اساتید امکان نظارت بر تعداد لاگ - آن-ها و مشارکت در انجمن های عمومی آن لاین را می دهد. از این رو بررسی سریع اطلاعات عمومی مربوط به مشارکت دانشجویان امکان پذیر است. با این حال شمارش تعداد مطالب ارسال شده معیار

چگونگی یادگیری اشخاص با استفاده از دوره های الکترونیکی
به طور خلاصه، یادگیری از دروس الکترونیکی متکی به چهار فرآیند کلیدی است.
اول، فراگیر باید تمرکز خود را روی تصاویر گرافیکی و کلمات کلیدی در درس بگذارد تا موارد مورد نظر برای پردازش را انتخاب کند.
دوم، فراگیر باید این اطلاعات را در حافظه کاری خود تمرین و مرور کند تا آن را با دانش موجود در حافظه طولانی مدت منطبق و ادغام کند. برای انجام کار ادغام اطلاعات، نباید به حافظه کاری که از محدودیت برخوردار است، بیش از اندازه ظرفیت آن فشار آورد. دروس باید به شیوه هایی ارایه شوند که از فشار ذهنی روی فراگیر بکاهند، به ویژه اگر فراگیران زمینه قبلی در کسب دانش و مهارت های مورد نظر را نداشته باشند. سوم، دانش جدیدی که در حافظه طولانی مدت نگه داری می شود، باید بتواند هنگام فعالیت شغلی بازخوانی شود.
ما به این فرآیند انتقال آموزش می گوئیم. برای پشتیبانی از این انتقال، دروس الکترونیکی باید زمینه های شغلی را در حین آموزش فراهم سازند تا حافظه های جدیدی که خلق می شوند حاوی موقعیت های لازم برای برگرداندن اطلاعات باشند.
چهارم، مهارت های فراذهنی، این فرآیندها را مدیریت و تطبیق می دهند. فراگیرانی که از مهارت های فراذهنی برخوردار نیستند، از درس هایی که شامل بعضی فرآیندهای مدیریتی لازم برای یادگیری موفقیت آمیز هستند، بهره زیادی می برند. (روت کالوین کلارک، ۱۳۸۵).

اصول آموزش الکترونیکی
کالوین کلارک (۱۳۸۵) برای طراحی و ساخت محتوای آموزشی

امتحانات «درون‌خانه»^۳ می‌نمایند که نه تنها مشکلات امنیت و مراقبت را کنار می‌زنند بلکه آزمون‌های دانش معتبرتری را فراهم می‌نمایند که بسیار بیشتر از آزمون‌ها و امتحانات دارای زمان محدود، منعکس‌کننده فعالیت‌های دنیای واقعی هستند. (رندی گریسون، ۱۳۸۳)

آموزش زبان انگلیسی در بستر الکترونیکی

همانطور که پیشتر بدان اشاره شد، دامنه و تغییرات (مثبت) کمی و کیفی در آموزش از طریق آموزش الکترونیکی، میزان توانایی این بستر در برآوردن نیازهای آموزش و حصول سریع‌تر و بهتر به اهداف آموزشی، چگونگی استفاده از روش‌های تدریس یا نحوه ارائه محتوای درس به منظور ایجاد و یا به تعبیری انتقال مهارت‌ها از مباحث عمده در آموزش الکترونیکی است. اهمیت موارد ذکر شده بسته به آموزش دروس حوزه‌های مختلف علمی دارای شدت و ضعف مختلفی است، چرا که در بعضی حوزه‌ها (مثلاً حوزه‌های علوم تجربی و فنی) اساس آموزش بر پایه ارائه مطالبی مشخص با استفاده از اصول و قواعدی ثابت است اما آموزش در حوزه علوم انسانی و مخصوصاً زبان به خاطر ویژگی‌های خاص این حوزه، دارای پیچیدگی بیشتری است. به عنوان مثال در آموزش زبان، علاوه بر نحوه انتقال دانش زبانی، تقویت و سنجش دائمی مهارت‌های چهارگانه زبانی (خواندن، شنیدن، صحبت کردن، و نوشتن) نیز باید مدنظر قرار گیرد. (نادرحقانی، ۱۳۸۳)

در حال حاضر گسترش اینترنت و متعاقباً تفکر «آموزش نوین حضوری»^۴ متخصصان آموزش زبان را به استفاده از این ابزار، به عنوان بستر و محیطی آموزشی - و نه ابزاری کمک آموزشی - برای انتقال دانش و مهارت‌های زبانی ترغیب کرده است.

از جمله مهمترین اهداف دست‌اندرکاران استفاده از بستر الکترونیکی در آموزش، اصلاح فرایند آموزش و تسریع روند (کمی و کیفی) انتقال دانش و یا هر دو آنها می‌باشد. بنابراین لازم است

دقیقی برای بررسی رشد یا موفقیت دانشجو نیست. بسیاری از برنامه‌های آشنا در شبکه گسترده جهانی مانند «وب سی تی» و «بلک‌برد» به صورت خودکار فهرست تعداد دانشجویان ارسال‌کننده مطلب را ارائه می‌کنند. این مطالب را می‌توان بر حسب تاریخ، نویسنده، موضوع یا دیگر ویژگی‌های پیام مشاهده نمود. هم‌چنین محاسبه اندازه مطلب ارسال شده دانشجو به وسیله رایانه نسبتاً آسان است، اما این کار اطلاعات سودمند زیادی به دست نمی‌دهد چرا که بسیاری از دانشجویان، از دیگر دانشجویان یا نویسندگان خارجی نقل قول می‌کنند و تعدادی دیگر به ندرت این کار را انجام می‌دهند. خطر استفاده از تعداد مطالب ارسال شده به عنوان شاخص یادگیری این است که این کار تنها اندازه‌گیری کمیت مطالب است نه کیفیت آنها.

برای تحلیل کیفی پیام‌های ارسال شده از طریق ارتباطات رایانه‌ای (CMC) راه‌های متنوعی وجود دارند که شامل تحلیل کمی محتوا و رابطه زنجیره‌ای یک پیام با پیام‌های دیگر می‌شوند. هم‌چنین می‌توان مطالب ارسال شده CMC را از نظر ارتباط با دیگر مطالب تحلیل نمود تا مشخص شود چه دانشجویانی مطالب جدید ارسال کرده‌اند و کدام یک از دانشجویان به پیام دیگران پاسخ داده‌اند.

در آموزش الکترونیکی علاقه‌فراینده‌ای به استفاده از پی‌بی‌ال^۲ یا فراگیری مساله‌مدار، وجود دارد. پی‌بی‌ال برای یادگیری دانشجویان را با مسائلی با ساختار ناجور روبرو می‌کند که تا حد امکان منعکس‌کننده موضوعات و مسائل واقعی از قلمرویی معتبر هستند. آنها دانشجویان را به مشارکت فعال در یادگیری خود به عنوان حل‌کننده مسئله تشویق می‌کنند - که در تقابل با جذب محتوا در رویکردهای آموزشی مبتنی بر انتشار و اشاعه افکار است - نقش استاد در پی‌بی‌ال ابتدائاً طراحی و ساخت مسئله‌های معتبر است. این مسائل بر مبنای برنامه درسی یا محدودده دانشی طرح می‌شود که دانشجویان باید در آن حوزه به کسب دانش و شایستگی بپردازند و تخصص و دیگر توانایی‌ها و ویژگی‌های بالقوه یادگیری را نمایش دهند. استاد در جستجوی مجموعه مناسبی از منابع است و آنها را دسترس‌پذیر می‌سازد، به طوری که دانشجویان بتوانند آنها را در یافتن راه حل مسئله به کار گیرند.

تایید سنجش

یادگیری الکترونیکی باید بر مشکل تأیید فراگیری دانشجو به هنگام عدم حضور فیزیکی او کنار بیاید یا به بیان دیگر باید به دنبال روشی باشد تا دریابد که نتایج کار یا آزمون ارائه شده واقعاً از سوی دانشجوی ثبت نام شده، انجام شده‌اند یا خیر. توجهی که اخیراً به امنیت خطوط پرواز معطوف شده است، بدون شک موجب شتاب بخشیدن به توسعه سیستم‌های شناسایی زیستمان سنجی (بیومتر) مانند: اسکن کردن شبکیه یا تحلیل فشردن دکمه‌های صفحه کلید می‌شود. این فناوری‌ها سرانجام وارد حیطه کاری مربیان آموزش از راه دور خواهند شد. با این حال در آینده نزدیک مربیان آموزش الکترونیکی کم‌اکنون به نظام‌های تجربه‌شده آموزش از راه دور سنتی اتکاء خواهند کرد. مانند استفاده از مراکز آزمون‌ها به کارگیری مراقبان محلی و ترکیب آموزش‌های از راه دور و دانشگاهی. در بسیاری از دوره‌های درسی سطوح بالاتر آموزش الکترونیکی، اتکای به آزمون‌های عینی و به ویژه آزمون‌های دارای محدودیت زمانی به کمترین حد رسیده است و بیشتر از روش‌هایی استفاده می‌شود که متکی به تحلیل و کاربرد دانش در قالب‌هایی مانند رساله و پروژه است. مربیان آموزش الکترونیکی هم‌چنین استفاده گسترده‌تری از

● فعالیت^{۱۲}

● پس از فعالیت^{۱۳}: ارزیابی دانشجویان به صورت مداوم یا به صورت آزمون و تصحیح خطا. (دیان لارسن، ۱۹۸۶)

● شیوه دستور- ترجمه در بستر آموزش الکترونیکی

یکی از قدیمی ترین شیوه های آموزش زبان، شیوه ی دستور- ترجمه است. سر آغاز شکل گیری شیوه یادگیری مستقیم، مقارن با اواخر قرن نوزدهم میلادی و به تعبیری دقیق تر، همزمان با دوران اصلاحات در نظام آموزشی زبان است. این اصلاحات از یک سو محصول تحولات و شرایط سیاسی و اقتصادی حاکم بر دهه های آخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم و از سویی دیگر حاصل تفکرات و نظرات جدید بود که در حوزه آموزش زبان مطرح شد. همانطور که پیش تر نیز بدان اشاره شد، این شیوه که انتظار می رود مخاطبانی همگن داشته باشد، هدفش آموزش قواعد دستوری است و بر مهارت های خواندن و نوشتن تاکید می کند در حالیکه زبان آموزش، «زبان مادری» است. تغییر نگرش نسبت به نقش معلم در روند آموزش، از دیگر ویژگی های استفاده از اینترنت در آموزش زبان به شیوه «دستور-ترجمه» است. آموزش زبان به شیوه مذکور در محیط های سنتی، از بعد تربیتی کاملاً معلم محور است، به طوری که زبان آموزان نقش چندانی در روند آموزش ایفاء نمی کنند. حال آن که با استفاده از بستر اینترنت در شیوه دستور-ترجمه، پارامتر یادگیری تا حد زیادی متعلم محور می شود، چرا که بخشی از روند آموزش، از جمله رجوع به سایت های مختلف و برقراری ارتباط با سایر زبان آموزان -به خصوص در ساعات خارج از کلاس- بر عهده متعلم قرار می گیرد. از بعد سنجش نیز نرم افزارهای موجود در اینترنت، امکان ارزیابی نامحدود متعلم از فعالیت های آموزشی خویش را فراهم کرده است. به تعبیری زبان آموزان می توانند به میزان دلخواه و تا یادگیری کامل، به حل تمرینات بپردازند و نتیجه را از طریق نرم افزارهای ارزیابی دریافت کنند. حال آن که در محیط های آموزشی سنتی به دلایل گوناگون از جمله محدودیت های زمانی کلاس ها، تعداد زبان آموزان و شرایط فیزیکی معلم، امکان ارزیابی تقریباً نامحدود از فعالیت های زبان آموزان میسر نیست. با توجه به گام های تعریف شده در آموزش زبان به شیوه دستور - ترجمه در بستر فیزیکی (ایجاد مهارت های کتبی، آموزش قواعد دستوری با دیدگاهی دو زبانی، تمرین قواعد با تکیه بر تشابهات و تفاوت های ساختاری در دو زبان مادری و خارجی و نیز کاربرد این مهارت ها در بعد تولید کتبی زبان)، می توان امکان انتقال هر کدام از این گام ها را در بستر الکترونیکی به صورت زیر مورد بررسی قرار داد:

- با شروع درس بخشی از یک متن ادبی از طریق اینترنت و به دو صورت صوتی و متنی در اختیار زبان آموزان قرار می گیرد. زبان آموزان پس از گوش کردن به نحوه خواندن متن توسط معلم که به دو صورت ضبط شده یا حضوری (live) انجام می شود، به صورت انفرادی به تقویت روخوانی و روانخوانی می پردازند.
- زبان آموزان پس از ترجمه متن ادبی، متن ترجمه شده را به همراه پرسش های احتمالی خود در مورد درس، از طریق پست الکترونیکی برای معلم ارسال می کنند.
- به منظور تقویت مهارت خواندن و درک مطلب، زبان آموزان به پرسش های مربوط به متن به صورت کتبی پاسخ می دهند و پاسخ ها را با پست الکترونیکی برای معلم ارسال می کنند. معلم پس

قابلیت های هر بستر جدید آموزشی در مورد عوامل فوق و ویژگی های خاص آن رشته با تمامی ابعاد آن (انتقال و ارائه محتوا، تمرین محتوا و ارزشیابی) دقیقاً مورد ارزیابی قرار گیرد. در آموزش زبان انگلیسی به روش سنتی روشهای متعددی وجود دارد و هر کدام ویژگی خاص خودشان را دارند که البته هر کدام از این روشها قابلیت اجرا در بستر الکترونیکی را دارا می باشند. با توجه به این نکته که آموزش زبان در چه مقطعی و برای چه هدفی به کار برده شده است، روش خاصی مورد استفاده قرار می گیرد. به عنوان مثال: روشی که برای آموزش زبان کودکان و نوجوانان به کار می رود با روشی که برای دانشجویان مناسب است، تفاوت های زیادی دارد. آموزش اصول زبان عمومی با آموزش زبان تخصصی متفاوت است. گاهی آموزش کل مهارت های زبان ضروری است و گاهی فقط بخشی از مهارت ها هدف آموزش است. قبل از بحث در مورد آموزش الکترونیکی زبان، به طور خلاصه به معرفی برخی از روش های آموزش زبان پرداخته، و در ادامه، دو روش «GTM»^۹ و «DM»^{۱۰} در بستر الکترونیکی را بررسی می نمایم. دکتر نادر حقانی در مقاله خود تحت عنوان «قابلیت های بستر الکترونیکی در آموزش (زبان)» شیوه دستور- ترجمه را معادل GTM و شیوه یادگیری مستقیم را معادل DM عنوان کرده اند.

● شیوه دستور-ترجمه

این روش که تئوری کمتری دارد به «خواندن» بیشترین اهمیت را می دهد، و تاکیدش بر آموزش گرامر است. معلم محور است و به زبان اول (First Language) -در ایران زبان فارسی- صحبت می شود. در این روش آموزش مطالب به صورت استقرایی^۷ است و معلم ابتدا قواعد را توضیح می دهد و سپس مثال می زند.

● شیوه یادگیری مستقیم

روش است که مهارت های «شنیدن»، «صحبت کردن» بسیار مهم هستند و گرامر خاصی تدریس نمی شود. و تاکید بر روی تدریس کلمات است. و به زبان مقصد (Target Language) - زبان انگلیسی- صحبت می شود. آموزش با آوردن نمونه و شکل و تصاویر در کلاس انجام می گیرد و به صورت استنتاجی^۸ است، یعنی از طریق مثال ها، قواعد آموزش داده می شود.

● شیوه آموزش زبان ارتباطی^۹

این روش دانشجوی محور است. روانی و دقت در صحبت مهم است و در بافت تدریس هم از زبان مادری و هم از زبان مقصد استفاده می شود. چهار مهارت (خواندن، شنیدن، صحبت کردن، نوشتن) مهم اند. ویژگی بارز این روش این است که همه چیز در این نوع کلاس واقعی است. معلم از نمونه های واقعی مثل تکه روزنامه، و... استفاده می کند که البته اعتبار نمونه ها خیلی مهم است. فعالیت های دانشجویان باید:

- معنی دار باشد،
- واقعی باشد (به صورت حل مساله و بحث و...)
- به پرونداد اهمیت داده شود.
- گرامر هیچ گاه به عنوان بخش مستقل تدریس نمی شود اما هوشیارانه در متن نکات گرامری به صورت «افزایش هشیاری»^{۱۰} ارائه می شود. فعالیتها سه مرحله دارند:
- پیش از فعالیت^{۱۱}: آمادگی ذهن دانشجویان برای انجام فعالیت

ارتباط گفتاری، قابلیت های بستر الکترونیکی در تحقق این سه اصل به شرح زیر است:

از آنجا که تقلید زبانی و تکلم به زبان خارجی، از اصول اولیه آموزش زبان به شیوه یادگیری مستقیم به شمار می رود، وجود امکانات صوتی و تصویری در اینترنت بستر مناسبی را برای تقلید زبان آموزان از معلم و به تعبیری الگوی صحبت فراهم آورده است. از دیگر مزایای استفاده از اینترنت در شیوه یادگیری مستقیم، امکان استفاده از گویشوران زبان خارجی به عنوان الگوی زبانی است. حال آن که استفاده از معلمان خارجی در آموزش سنتی غالباً به دلایل مختلف از جمله هزینه های مربوط به آن توجیه پذیر نیست. با توجه به این که آشنایی زبان آموزان با واژگان مورد استفاده در مکالمات روزمره، از بایسته های آموزش زبان به شیوه یادگیری مستقیم است، مراجعه زبان آموزان به سایت های متنوع در اینترنت موجب افزایش دانش زبانی در حوزه واژگان روزمره و به روز می شود.

علاوه بر ساعات درس که معلم و زبان آموز به طور همزمان و زنده به ارتباط با یکدیگر می پردازند، وجود ابزارهای برقراری ارتباط جمعی نظیر چت، امکان برقراری ارتباط صوتی و تصویری بین طرفین را در خارج از ساعات درس فراهم کرده است. برقراری ارتباط زبان آموزان با گویشوران زبان خارجی بدون نیاز به حضور آن ها در یک محیط فیزیکی، یکی دیگر از مزایای استفاده از اینترنت در آموزش زبان محسوب می شود. در این حالت علاوه بر این که زبان آموز خود را در محیط زبان خارجی احساس می کند، به دلیل تعامل زبانی با گویشوران زبان خارجی صحبت شیوه کردن و تلفظ واژگان را نیز بهتر یاد می گیرد. (نادرحقانی، ۱۳۸۴)

زبان انگلیسی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی در بستر الکترونیکی
کتاب English for Students of Library and Information Science در دو جلد، تألیف دکتر ناهید بنی اقبال منبع آموزش زبان تخصصی برای دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی در مقطع کارشناسی است. هر درس این کتاب به طور مشخص از بخشهای زیر تشکیل شده است:

۱. Reading Comprehension.
۲. "True" "False" Exercise.
۳. Multiple Choice Exercise.
۴. Language Practice.
۵. Derivative Exercise.
۶. Words Usability Exercise.
۷. Reading Translation.

با توجه به روال فعلی این کتاب که هدف آن بیشتر، آشنا کردن دانشجویان با لغات و اصطلاحات رایج و متون تخصصی این رشته می باشد، مهارت های شنیدن و صحبت کردن کمتر مورد توجه قرار گرفته اند. اکثر تمرین کتاب و همچنین آزمونهای طول دوره فقط مهارت های کتبی دانشجویان را مورد ارزیابی قرار می دهند و مهارت های دیگر به صورت داوطلبانه توسط استاد بین ساعات درس تدریس می شود.

به عنوان مثال با توجه به این که به طور مشخص تمرین هایی برای افزایش مهارت های شنیداری و گفتاری وجود ندارد، استاد تنها می تواند بخشی از نمره کلاسی را به سنجش این مهارت ها اختصاص دهد. این موضوع عملاً باعث کاهش میزان تعامل میان استاد و دانشجویان در آموزش سنتی می شود.

از تصحیح پاسخ ها، نتیجه را با پست الکترونیکی برای زبان آموزان می فرستد.

● زبان آموزان با مقایسه دو زبان در سطوح ساخت واژه، آوا شناسی و نحو به تشابهات و تفاوت های زبان مادری با زبان بیگانه پی می برند.

● قواعد دستوری از طریق اینترنت، با کمک معلم و یا بدون دخالت وی، آموزش داده می شود و از طیف واژه نامه های موجود در اینترنت، دانش واژگانی زبان آموزان نیز افزایش می یابد. (نادرحقانی، ۱۳۸۳)

شیوه یادگیری مستقیم^{۱۴} در بستر آموزش الکترونیکی

توجه بیش از حد شیوه دستور- ترجمه به متون ادبی و تاکید آن بر انتقال و تعمیق مهارت های کتبی خواندن و نوشتن، به عنوان مهارت های اصلی در آموزش زبان، به تدریج موجبات انتقاد نسبت به این شیوه را فراهم آورد. تقریباً از دهه ۸۰ قرن نوزدهم میلادی، برخی متخصصان از جمله مارسل، سوور، گن و ویتور ضمن انتقاد از شیوه دستور- ترجمه، خواستار استفاده از شیوه های به روزتر در آموزش زبان شدند. به عقیده آنها، حفظ کردن قواعد دستوری و مجموعه ای از واژگان، ترجمه متون ادبی و نگارش به سبک و سیاق ادبی، به دلیل عدم کارایی کامل در برآوردن نیاز های آموزشی مخاطبان، دیگر از نظر زمانی و اقتصادی شیوه مناسبی برای آموزش زبان به نظر نمی رسید. آموزش مهارت های چهارگانه با تاکید بر استفاده از زبان خارجی در کلاس درس، وجه بارز شیوه یادگیری مستقیم اند. توجه به مهارت های شفاهی و بعد گفتاری زبان، نتیجه تعریف جدیدی است که طرفداران شیوه یادگیری مستقیم در مورد زبان ارائه داده اند. بر این اساس زبان وسیله برقراری ارتباط گفتاری بین افراد است و به همین جهت، صرف پرداختن به دستور زبان و تاکید بر کسب مهارت های خواندن و نوشتن به معنای یادگیری کامل زبان نیست. در این شیوه گوش دادن به صحبت های معلم، تقلید از نحوه صحبت کردن وی و همچنین تکرار مطالب آموخته شده توسط زبان آموز، از اهمیت ویژه ای برخوردار است. بر این اساس، معلم در واقع نقش «الگوی صحبت» را ایفا می کند. با در نظر گرفتن نحوه آموزش زبان در شیوه یادگیری مستقیم، مهم ترین مشخصه های این شیوه به طور خلاصه عبارتند از:

- عدم استفاده از زبان مادری در روند آموزش؛
- ارتباط مستقیم و دو طرفه معلم و متعلم؛
- تکلم معلم با سرعتی آرام تر و وضوحی بیشتر نسبت به یک گفتگوی عادی دو همزمان؛
- تقدم مهارت های شفاهی بر مهارت های کتبی؛
- بیان قواعد دستوری پس از آشنایی زبان آموز با کاربرد آن ها؛
- عدم کاربرد ترجمه؛
- انتقال مفاهیم و معانی از طریق به کارگیری همزمان حواس

بینایی و شنوایی.

از بعد تربیتی، آموزش زبان به شیوه یادگیری مستقیم تا حدی متعلم محور می باشد. دلیل این امر توجه ویژه ای است که دست اندرکاران آموزش زبان، تحت تاثیر شرایط حاکم بر اوایل قرن بیستم نسبت به خلاقیت های متعلم داشته اند. لزوم پرورش متخصصانی فعال و دارای قوه ابتکار، طرفداران اصلاحات در نظام آموزش زبان را به فکر ابداع شیوه ای نو انداخت که در آن علاوه بر استقلال نسبی متعلم، تحول عملی و فکری وی نیز مورد تاکید قرار می گرفت.

با توجه به سه اصل کلی در شیوه یادگیری مستقیم، یعنی تقلید از الگوی صحبت، تداعی محیط زبان خارجی و همچنین برقراری

تعامل دانشجو-دانشجو

اکثر نظریه پردازان در بررسی و توسعه‌ی دیدگاه‌های چندگانه، به ارزش تعامل همتا با همتا تاکید کرده‌اند. تحقیق روی یادگیری مشارکتی، منافع و مزایای بالقوه‌ی آن را در کسب مهارت‌های یادگیری شناختی نشان می‌دهد. از جمله موجب تکمیل شدن وظایف و اکتساب مهارت‌های انتقادی اجتماعی در آموزش و پرورش می‌شود. جوامع یادگیری به یادگیرندگان اجازه می‌دهد مهارت‌های بین فردی را توسعه دهند، دانش پنهان بین اعضای جامعه‌ی یادگیری تقسیم شود و همچنین برنامه‌ی رسمی مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد.

تعامل دانشجو-استاد

در یادگیری الکترونیکی تعامل دانشجو-استاد، به روش و شکل‌های گوناگون از جمله ارتباطات غیر همزمان و همزمان متنی یا با کمک محتوای شنیداری و ویدیویی حمایت شده است.

تعامل دانشجو-محتوا

تعامل دانشجو-محتوا همواره بخش عمده‌ی آن آموزش رسمی بوده است. حتی در مطالعه‌ی کتابخانه‌ای یا خواندن متن کتاب در آموزش چهره به چهره شکل‌هایی از تعامل دانشجو و محتوا به چشم می‌خورد. شبکه‌ی جهان گستر وب این نوع از شکل‌های تعاملی غیر فعال دانشجو-محتوا را تحت حمایت قرار می‌دهد.

تعامل استاد-استاد

تعامل استاد-استاد فرصتی را برای حمایت کردن و پیشرفت حرفه‌ای اساتید از طریق ارتباط با همکاران فراهم می‌کند. همچنین این تعامل‌ها اساتید را تشویق می‌کند تا از پیشرفت و اکتشاف دانش در موضوع مورد نظرشان درباره‌ی جامعه‌ی علمی اساتید منفعت‌هایی بدست آورند.

تعامل استاد-محتوا

تعامل استاد-محتوا بر تولید محتوا و تعیین فعالیت‌های یادگیری به وسیله‌ی اساتید تمرکز دارد و به آنان اجازه می‌دهد به طور مداوم بر فعالیت‌ها، منابع محتوایی که برای یادگیری دانشجویان تولید شده است نظارت داشته باشند و آن‌ها را روزآمد کنند.

تعامل محتوا-محتوا

تعامل محتوا-محتوا نوع جدید و در حال توسعه‌ی آن است. تعامل آموزشی است که در آن محتوا طوری برنامه‌ریزی شده است تا با دیگر منابع اطلاعاتی رایانه‌ای تعامل برقرار کند و با کسب قابلیت‌های جدید، به طور مداوم روزآمد شود. برای مثال استاد مخصوص آب و هوا ممکن است داده‌ها را از سرورهای جدید هواشناسی بگیرد تا بتواند محتوایی روزآمد و متناسب با یادگیرنده را تهیه کند. (تری اندرسون، ۱۳۸۵)

یافته‌ها و پیشنهادات

اکنون با توجه به نقش تعامل می‌توان گفت که آموزش زبان انگلیسی تخصصی با توجه به هدف آن، در بستر الکترونیکی بسیار کارآمد تر و فعال تر خواهد بود. برای الکترونیکی کردن محتوای درسی زبان انگلیسی تخصصی کتابداری و اطلاع‌رسانی شیوه

در واقع فناوری‌های ارتباطات در تعلیم و تربیت مورد بهره‌برداری قرار گرفته‌اند تا تعامل میان تمامی شرکت‌کنندگان در فعالیت‌های آموزشی را توسعه دهند. تعامل، امکان انجام دادن کارها و وظایف گوناگون در فعالیت‌های آموزشی را فراهم می‌کند. «سی‌مس»^{۱۵} این اعمال را فهرست کرده است: کنترل و نظارت یادگیرنده، تسهیل انطباق و سازگاری برنامه بر مبنای درون‌داد یادگیرنده، شکل‌های گوناگون مشارکت و ارتباطات، تمرین و عمل به منزله‌ی وسیله‌ای کمکی برای یادگیری معنی دار. از این رو، وجود تعامل برای جوامع یادگیری، اساسی و بنیادی است و به وسیله لیپمن، ونجر و دیگر نظریه‌پردازان با نفوذ تعلیم و تربیت که بر نقش اساسی جامعه در یادگیری تمرکز کرده‌اند، حمایت می‌شود. بر این اساس ارائه محتوای آموزشی در بستر الکترونیکی در صورت ایجاد، حفظ، و یا افزایش میزان تعامل، ارزشمند است. شبکه جهان گستر وب فراهم‌کننده‌ی شکل‌های گوناگون تعامل است. شکل ۱ قابلیت شبکه جهان گستر وب را در حمایت از شکل‌های گوناگون رسانه نشان می‌دهد. همانطور که می‌بینیم شکل‌های گوناگون تعامل در آموزش با کمک وسیله حمایت می‌شوند. شخص می‌تواند از وب برای توسعه‌ی آموزش مبتنی بر کلاس استفاده کند. ظرفیت وب برای حمایت یادگیری بیش از حد وسیع است و گزینه‌های متعددی را در اختیار افراد قرار می‌دهد. (تری اندرسون، ۱۳۸۵) وجود تعامل علاوه بر اینکه فرایند آموزش را کامل می‌کند باعث می‌شود که محتوای درسی به روز باشد و فرایند آموزش-یادگیری به صورت فعال تر و جذاب تر ادامه یابد.

شکل ۱. رسانه‌های آموزشی گنجانده شده در وب (تری اندرسون، ۱۳۸۵)

شکل ۲ شش نوع تعامل را در فرایند آموزش الکترونیکی نشان می‌دهد که کاملترین نوع تعامل است. هر یک از این تعامل‌ها به طور مختصر توضیح داده می‌شود:

شکل (۲) تعامل‌های آموزشی (تری اندرسون، ۱۳۸۵)

مطلوب و مؤثر استفاده شود تا علاوه بر جذابیت و حفظ تعامل، یادگیری کامل تر شود و نقص عدم وجود تعامل چهره به چهره کاهش یابد.

● تمرین هایی در درس لحاظ شوند تا مهارت ترجمه متون تخصصی ارائه و در نهایت سنجیده شوند.

ایجاد چنین بستری گرچه ایده آل به نظر می رسد اما برای رسیدن به اهداف آموزشی مناسب، لازم است. در آموزش سنتی زبان تخصصی به دلیل کمبود وقت و یکدست نبودن سطح دانایی دانشجویان در زبان، ممکن است کارایی شایسته ای وجود نداشته باشد از سوی دیگر توجه صرف به مهارتهای خواندن و نوشتن در واقع حفظ کردن قواعد دستوری و مجموعه ای از واژگان است که ارزش آموزشی چندانی ندارد و از معیارهای یادگیری فعال فاصله می گیرد.

استفاده از زبان انگلیسی به عنوان یک وسیله ی ارتباطی، افزایش میزان آگاهی در زمینه رشته تخصصی و همچنین بهره گیری از فناوری اطلاعات و امکانات محیط وب برای ارتقای کیفیت یادگیری از اهداف ایجاد بستر الکترونیکی برای درس زبان انگلیسی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی به شمار می رود.

نتیجه گیری

در سالهای اخیر بسیاری از دانشگاههای معتبر بر اساس رسالت خویش و با توجه به نیاز جامعه، آموزش الکترونیکی را در برنامه خود گنجانده اند.

«یادگیری مستقیم» به جهت متعلم محور بودن، پیشنهاد می شود اما با این تفاوت که آموزش زبان عمومی هدف نیست بلکه وسیله ای است تا سطح یادگیری دانشجویان را ارتقاء دهد و آنها را با مفاهیم اصطلاحات متون تخصصی آشنا سازد. فاکتور های زیر در طراحی الکترونیکی محتوای این درس به شیوه یادگیری مستقیم، قابل توجه است:

● نحوه ارائه درس متنوع باشد و حتی الامکان همه حواس دانشجویان بکار گرفته شود تا یادگیری ثابت بیشتری داشته باشد.

● در ساخت تمرین چهار مهارت (خواندن، شنیدن، صحبت کردن و نوشتن) گنجانده شود.

● امکان تعامل و برقراری ارتباط برای دانشجویان به صورت همزمان و یا با تاخیر (پست الکترونیکی) وجود داشته باشد.

● فرایند یادگیری دانشجویان به طور مستمر توسط استاد ارزیابی شود.

● محتوای درس بر اساس متون علمی روز تدوین شده باشد و در صورت لزوم برای یادگیری بیشتر امکان ایجاد ارتباط با سایت ها، کتابخانه ها و پایگاه های مرتبط از طریق لینک ایجاد شود.

● در طراحی محتوای درسی سعی شود تا تعامل های شش گانه به نحوی مورد استفاده قرار گیرند.

● امکان تکرار درس به طور انفرادی برای دانشجویان فراهم شود تا هر دانشجو سطح یادگیری خود را با توجه به نیاز خود تعمیق بخشد.

● در طراحی و ساخت از تمامی امکانات محیط وب به طور

کارشناسی کتابداری و اطلاع‌رسانی که در این تحقیق بدان پرداخته شد، با توجه به ماهیت زبان انگلیسی که تعامل در آن نقشی اساسی دارد، و همچنین سایر مشخصه‌های موجود در آموزش الکترونیکی، می‌تواند در بستر الکترونیکی به طور مؤثرتری ارائه شود. ارائه این درس به «شیوه یادگیری مستقیم» به جهت متعلم محور بودن و توجه به نقش تعامل در فرایند آموزش، پیشنهاد می‌شود.

آموزش الکترونیکی سعی می‌کند تا علاوه بر ارتقای کیفیت آموزش، فرایند آن را فعال و متعلم محور نگه دارد به همین جهت آموزش زبان در بستر الکترونیکی به خصوص در آموزش نوین حضوری در قیاس با آموزش در سایر حوزه‌ها کماکان مستلزم تعامل دائمی بین معلم و متعلم از یک سو و متعلم با متعلم از سوی دیگر است. بنابراین درس متون تخصصی انگلیسی برای دانشجویان

پی‌گوشته

8. Inductive

9. CLT: Communicative Language Teaching

۱۰. مثلا چند جمله به دانشجویان ارائه می‌شود و از آنها می‌خواهد که کاربرد صحیح گرامر را تشخیص دهند و سپس خود در جمله‌ای بکار برند

11. Pre task

12. Task

13. Post task

14. DM 12.

15. Sims

۱. از اهداف دانشگاه بین‌المللی ایران، کاربرد روش‌های مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات پیشرفته و آموزش‌های الکترونیکی می‌باشد. صفحه خانگی این دانشگاه از طریق آدرس www.iuiedu.com قابل دسترسی است.

2. PBL: Problem Based Learning

3. «Take home» exams

4. Online-learning

5. GTM: Grammar Translation Method

6. DM: Direct Method

7. Deductive

منابع و مأخذ

1. Hejazi, Alireza, Dilmaghani, Mitra "Aligning Campus Portals With Learners Needs: A Preliminary Study on the Implementation of Campus Portals in Iranian Higher Education Communities". Electronic Journal of Academic and Special Librarianship, 6(1-2), 2005.

2. Larsen, Freeman, Dian. *Techniques and Principles in Language Teaching*. New York: Oxford university Press, 1986.

3. http://www.itanalyze.ir/archives/2006/10/post_1364.php

4. <http://www.openlearningcenter.com/Maghale/Melearning.htm>

5. <http://www.uttyler.edu/faculty/bross/ENGL5384.htm>

6. <http://www.cal.org/resources/Digest/rodgers.html>

7. <http://www.wikipedia.com>.

8. <http://www.raykaict.com/default.aspx?path=articles.raykaict.com/details.aspx&category=0&st=0&nopip=30&is=219>

۹. اصنافی، امیررضا، «یادگیری الکترونیکی چیست و جایگاه کتابخانه‌های مجازی در این فرایند کجاست؟»، فصلنامه کتاب، ۳(۱۶)، ۱۳۸۴.

۱۰. اندرسون، تری. یادگیری الکترونیکی در تئوری و عمل. ترجمه عشرت زمانی و سید امین عظیمی، تهران: موسسه توسعه فناوری آموزشی مدارس هوشمند، ۱۳۸۵.

۱۱. حقانی، نادر، «روش دستور-ترجمه در بستر آموزش الکترونیکی»، فصلنامه پژوهش زبان‌های خارجی، ۲۲، ۱۳۸۳.

۱۲. حقانی، نادر، «شیوه یادگیری مستقیم در بستر آموزش الکترونیکی»، فصلنامه پژوهش زبان‌های خارجی، ۲۳، ۱۳۸۴.

۱۳. حقانی، نادر، «قابلیت‌های بستر الکترونیکی در آموزش (زبان)»، فصلنامه پژوهش زبان‌های خارجی، ۱۸، ۱۳۸۳.

۱۴. خالقی، نرگس، «نقش کتابخانه‌ها و کتابداران در ارائه خدمات به یادگیرندگان از راه دور»، نما، ۶(۱)، ۱۳۸۵.

۱۵. سعادت، سعید، «آموزش الکترونیکی یک انتخاب نیست؛ بلکه یک ضرورت است»، ماهنامه آموزشی پژوهشی و اطلاع‌رسانی، ۳۶(۱)، ۱۳۸۲.

۱۶. فرهادی، ربابه، «آموزش الکترونیکی پارادایم جدید در عصر اطلاعات»، علوم و فناوری اطلاعات، ۲۱(۱)، ۱۳۸۴.

۱۷. کلازک، بروت کالوین. مفاهیم و تئوری‌ها در آموزش الکترونیکی. ترجمه خسرو مهدی پور عطایی، تهران: موسسه فرهنگی هنری دیباگران تهران، ۱۳۸۵.

۱۸. گریسون، رندی. یادگیری الکترونیکی در قرن ۲۱: برنامه درسی آموزش عالی مبتنی بر وب. ترجمه محمد عطاران، تهران: موسسه توسعه فناوری آموزشی مدارس هوشمند، ۱۳۸۳.

۱۹. معینی، علی، «آموزش الکترونیکی، این کودک نوپا»، شبکه، ۱۳۸۲.

۲۰. نوعی پور، بهروز، «آموزش الکترونیکی، فرضیات و واقعیت‌ها»، شبکه، ۱۳۸۱.